

60

9:de årg.

”SVENSK.

BRANDKÄRTNING

FACKORGAN FÖR SVERIGES BRANDKÄRER

N:o 1

A.-B. Centraltryckeriet
Örebro 1918

Jan. 1918

Äges af:
**Svenska Brandmanna-
Förbundet**
Utkommer en gång i mån.

Redaktör och utgivare:
ARV. W. SVENSSON
ÖREBRO
Telefon 26

Prenumerationspris:
Kr. 3.50 för år. Lösn. 25 öre

Annonspriser:
I texten 1 kr., å andra platser
70 öre pr cm. och spalt

PENTA-REVOLVER-SPRUTOR

MODÄRNASTE MASKINSPRUTOR

BRANDPUMPAR, olika typer
ELDSLÄCKNINGSREDSKAP, alla slag

LUDWIGSBERGS
VERKSTADS A.-B. STOCKHOLM

Metallfabriksaktiebolaget
C. C. Sporrang & C:o

Regeringsgatan 23
STOCKHOLM

Uniformseffekter.

Knappar.

Föreningsmärken.

BOKNYHET.

På föranstaltande af Sveriges Skorstensfejare-
mästares Riksförbund har utkommit:

Prejudikat rörande sotnings- väsendet i Sverige.

Arbetet innehåller samtliga sotningsväsendet
berörande K. Maj:ts Utslag och Resolutioner såväl
i Högsta Domstolen och Regeringsrätten som i
Civildepartementet.

Priset är 10 kronor.

Rekvisition verkställs hos Sveriges Skorstens-
fejaremästares Riksförbund, adress *Brunkebergstorg*
n:o 15, STOCKHOLM.

Upplagan är begränsad. Insänd rekvisition
snarast.

AGA

BRANDFACKLOR.
STRÅLKASTARE.
HANDLYKTOR.
BILBELYSNINGSSAPPARATER.

GASACCUMULATOR

Riks AGA.
Afd. 7, Stockholm. Allm. Skärsåtra: AGA.

"SVENSK"

"BRANDKÄRSTIDNING"

FAKORGAN FÖR SVERIGES BRANDKÄRER

N:o 1

A.-B. Centraltryckeriet
Örebro 1918

Jan. 1918

Äges af:
**Svenska Brandmanna-
Förbundet**

Utkommer en gång i mån.

Redaktör och utgivare:
ARV. W. SVENSSON
ÖREBRO
Telefon 26

Prenumerationspris:
Kr. 3: 50 för år. Lösn. 25 öre

Annonspriser:
I texten 1 kr., å andra platser
70 öre pr cm. och spalt

Smörjoljesurrogat och ellsolyckor.

Från ingenjör H. F. Dalén i Hålsingborg har Svenska Dagbladet mottagit följande skrivelser hvilken vi taga oss friheten införa i Svensk Brandkärs-Tidning såsom varande för brandmännen synnerligen intressant efter de senaste stora fabriksbränderna.

* * *

Under nuvarande förhållanden, då hvarje ödeliggelse i stad, fabrik eller landgård mer än eljest är ett sorgbud för landet i dess helhet, torde följande reflektioner rörande de uppseendeväckande, ofta återkommande, mer eller mindre oupplärade eldsvådorna möjligen intressera offentligheten.

Att döma af dagspressens referat har stundom i saknad af annan plausibel förklaringsgrund till eldens uppkomst förmodats t. ex. gnistslagning genom sprungna römskrufvar etc., men i de flesta fall angifves orsaken till eldens uppkomst vara okänd.

Erfarenheten från en långre tids experiment med smörjoljeutdrygning medelst tjäroljor har emellertid gifvit stöd för en bestämdare förklaringsgrund, nämligen varmgång — på grund

af tjäroljornas öfverraskande låga flammningstemperatur.

Den fabriksdrift, som undertecknad sedan snart 15 år leder, har före kriget, liksom väl hela den svenska industrien, uteslutande använt kvalitets-smörjämnen. Någon nämnvärd varmgång har aldrig förekommit, i hvarje fall icke i förening med flammningstendenser. Vår fabrik torde ha varit bland de första, hvilka tillgrepo smörjoljesurrogaten såsom utdrygningsmedel, och under de första månadernas försiktiga experiment märktes ingen nämnvärd olägenhet. Vanlig sur tjärolja användes för tackjärnslager och en neutraliserad dito för lager, försedda med skålar af metall eller andra legeringar.

Maskinolja, utdrygad intill 50 proc. med tjärolja, användes t. ex. en tid experimentvis för snabbblöjande axlar, arbetande i en med vattenånga mättad atmosfär af hög temperatur. Dessa lager blefvo emellertid så småningom allt mer trögstartade, och det förekom t. o. m. gnissling i pådragningsögonblicket, så att risken för lagrens spoliering ansågs för stor, hvarför vi återgingo till maskinolja (dock så att i stället för fem dropp till koppspåfyllningar under 14 timmars lagdrift före kriget numera en påfyllning tycks vara tillräcklig

för tyst och flott löpande axlar). Nyssnämnda snabblöpande axlar drivas af en förlagsaxel på omkring 200 minuts slag, lagrad i primitiva tackjärnsaskålar. Oljeglasen fyllas hvarannan vecka med ofvannämnda utdrysningblandning. Transmitterade kraftkvantiteten är konstant.

Sedan här relaterade utdrysningsexperiment fungerat tillfredsställande under ett par månaders observation, kände man sig säker tillä en maskinreparatör en afton tillfälligtvis iakttog ett ljussken, som till hans öfverraskning härledde sig från en fotsbög eldflamma från nyssnämnda förlagslager. Observeradt i tid, var det lömska tillbudet ointetgjordt med en pyts vatten och motorns fränslagning, men otvifvelaktigt hade här ännu en brand varit att anteckna, om flammningen fått ostördt fortgå någon stund.

Att flammning- och antändningspunkterna hos de nu salubjudna tjäroljorna ligger afsevärdt lägre än fredstidens billigaste maskinolja är så att säga naturligt, men det oakadt torde konstaterandet af den stora differensen på mängden verka som en öfverraskning.

Omedelbart efter ofvan relaterade olyckstillbud lät jag undersöka en oss af Statens industrikommission rekommenderad och här använd utdrysningolja för motot det förblifvande resultatet:

Flammningstemperatur = + 78° C.

Antändningstemperatur = + 112° C.

Såsom exempel på lägre för att ej säga lägsta motsvarande krislägen hos vanliga, billiga maskinolja torde kunna angifvas:

Flammningstemperatur = + 150° C.

Antändningstemperatur = + 185° C.

En jämförelse visar påfallande riskökningen under varmgång vid användning af tjäroljorna.

Afsikten med dessa rader är att göra denna riskökning, som onekligen är förbunden med den f. n. ofrånkomliga smörjolejoutdrysningen, allmänare känd.

Hvarje fabrikschef bör inrikta den för smörjningen ansvarsbärande personalens uppmärksamhet på den ökade eldfaran, hvarje landtman likaså sina drängar, så snart det gäller maskinellt arbete med användning af tjäroljor. På landsbyggen, där byggnadernas eldsäkerhet och brandsläckningsresurserna äro mindre än i stad eller fabrik, och där transmissioners underhåll och tillsyn ofta torde vara allt annat än fackmässig, bör hvarje ljud och hvarje ljumning i lagergång följas med uppmärksamhet, smörjkopp påfyllas, innan den hunnit bli tom, samt tappar, lager och smörjanordningar hållas rena och lätt tillgängliga etc.

Moderna eldsläckningsapparater.

I den mån som användandet af explosionsmotorer, eller därmed jämförliga maskiner, blir mer och mer allmät och som en följd däraf mer eller mindre eldfarliga oljor kommit så att säga i dagligt bruk, träder frågan om tillförlitliga och snabbverkande brandsläckningsredskap synnerligen starkt i förgrunden. Visserligen äro förordningarna med afseende på byggnader m. m., i hvilka motorer få

Fig. 7.

tillverkas, användas eller förvaras, noggranna, och säkerligen mycket effektiva, men detta är ändock icke tillfyllest; olyckan kan vara framme som det heter och ställa till en eldsvåda, då man minst anar det.

Men en eldsvåda bryter vanligen icke ut på en gång utan har ju som allt annat bär i världen en början, och det är just då som den skall kvävas "i sin linda". Har man ingenting till hands utan först skall fundera öfver hvad man skall ta sig till, så växer "eldsvådeungen" under tiden och man står inom kort omgifven af ett eldhaf. Stora värden som icke kunnat ersättas ha gått förlorade endast genom brist på förtänksamhet. I synnerhet är denna brist oförlätlig, då det gal-

ler lokaler, där bensin och andra brännoljor förvaras eller användas. Att i sådana fall förlita sig på vatten är föfångt. Möjligen kan en börjande bensineldsvåda släckas med sand, men en kemisk eldsläckningsapparat är dock det bästa medel att kväva en eldsvåda med.

Brandsläckningsapparaten "KUSTOS".

Såsom fig. 2 utvisar, består "Kustos" af en cylindrisk stomme, helt och hållet pressad ur ett enda stycke stålplåt, hvarför den, till skillnad från så godt som alla andra sprutor, saknar fals, nitning, lödning eller svetsning, hvilket har sina stora fördelar. Såväl inuti, som utvändigt är den förblyad samt dessutom asfaltlackerad inuti, allt till förhindrande af rostning. Laddningen af "Kustos" tillgår på så sätt, att sedan locket afskrufvats, sprutan fylls med vatten till slangens utlopp vid sprutans bröst. Sedan detta gjorts, ihålles en af de med sprutan medföljande bicarbonatpatronerna, hvarefter omröring med en käpp eller dylikt sker så att bicarbonaten blir fullkomligt löst i vattnet. Härefter uttages den mellan fjädrarna i locket fastsittande glasflaskan, som, sedan proppen i densamma aflägsnats, fylls till c:a $\frac{2}{3}$ — $\frac{3}{4}$ med vanlig rå koncentrerad svafvelsyra. Därpå isättes proppen ånyo; flaskan placeras på sin plats mellan fjädrarna, hvarefter locket tillskrufvas hårt, så att nödig tätning mot den i sprutans hals anbringade packningen ernås.

Då sprutan skall användas, vändes den endast upp och ned såsom å fig. 1 därvid en i flaskans hals varande propp nedfaller, och syran tillfölje sin egen tyngd nedrinner i den

i apparaten varande bicarbonatlösningen, då kolsyra ögonblickligen bildas och utdrifver vätskan i form av en kraftig stråle. Sedan utsprutning skett, afskrufvas locket på nytt, och laddning verkställes på ofvanbeskrifna sätt.

Som synes af ofvanstående är såväl konstruktion som laddning och handhafvandet af "Kustos" synnerligen enkel, hvarvid måste fästas stor vikt. Den är dessutom med afseende å ingredienser för laddning så beskaffad, att hvarje sprutägare själf kan skaffa sig dessa i närmaste apotek eller kemikaliefärr.

Till sist kan dessutom omnämnas att en större typ af "Kustos", se fig. 3, den s. k. kontinuerliga "Kustos", tillverkas, hvilken består av tvenne stycken 65 liters behållare, upphängda i en fjädrande ram o hvilande på ett hjulpar samt ett rör-system så förbundna med hvarandra, att sprutning kan ske från den ena af behållarna, medan den andra omladdas, hvarigenom en kontinuerlig besprutning erhålles.

Apparaten föres i marknaden af A.-B. Ernst Odenius Maskinfärr i Göteborg.

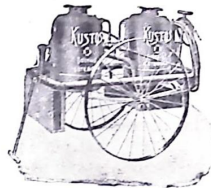

Fig. 3.
Kontinuerlig Kustos.

Tre stycken nyinrättade Brandmans- tjänster

vid Växjö stads kasernerade brandkår kungöres härmed till ansökan lediga.

Aflöningsförmåner: löna hvardera 700 kr.; tjänstgöringspengar, hvardera 300 kr.; beklädnadsersättning, hvardera 150 kr.; 5 st. ålderstillägg å 60 kr. hvardera efter 1, 3, 5, 7 och 9 år; fri bostad om 1 rum och kök; fri vedbrand; fritt lyse; fri läkarevård och medicin. (Dårtill kommer under år 1918 af Stadsfullmäktige beslutade dyrtids-tillägg.)

Ansökningshandlingar åtföljda af frejd- och läkarebetyg ställda till Brandstyrelsen i Växjö, skola senast före kl. 12 på dagen den 8 febr. 1918 vara inlämnade till Brandstyrelsens ordförande Lärverkssadjunkten Arvid Thelin.

Växjö den 7 jan. 1918.

Brandstyrelsen.

Släckning af skogsbrand.

Af kapten R. Stridbeck.

(Forts.)

När elden nalkas fribältet, bör släckningspersonal, beväpnad med ruskor, vara utposterad på försvarssidan, för att, om röken medgifver omedelbart gå på och slå ned elden samt verksamt arbeta på att elden icke går öfver bältet. Skulle så icke låta sig göra, så bör retirerandet icke ske längre än nödigt är, ty så snart röken börjat låta skall framryckning för arbete vid själva bältet ske. Lyckas man stoppa elden vid bältet, gäller det att hålla noggrann tillsyn öfver försvarssidan och genast släcka hvarje möjligen dit öfverkastad eldbrand.

Eldområdets gräns vid fribältet slås eller sopas inåt eldområdet, så att fribältets bredd allt mer ökas och afsläckning allt längre inåt området midt sker. Skulle härvid förefinnas svårsläckta torvor eller dylikt användes spade, och kväfning sker medels torvornas omvändning eller påläggande med sand.

Det af en del förordade förfarandet med moteld vid ljungbrand, tror jag icke är tillrädligt, då man till följd af ljungens hastiga förlärande af elden icke torde hafva att räkna med en sådan

värme, att någon egentlig luftförtunnning och därmed förenad sugning mot ljungeloden kan följa, hvarjämte vinden på den kala boden tillteligen torde omkasta en möjligen förebentlig dyllig sugning till i vindens egen riktning, innan eldarna nått hvarandra.

Mossbranden.

Hejdandet af en mossbrand kräver icke större svårigheter än den, som erfordras för det brinnande områdets kringgårdande med ett dike. En full omslutning på alla fronter med dylikt dike är från början nödvändig. Skulle inom det så kringgrädda området finnas vissa delar, som icke äro antända, så böra äfven dessa skyddas genom tvärdiken. Dikena grävas så djupa, att man kommer ned till underliggande vatten eller sandbotten eller, om mosslaget är mycket djupt, till vattenbemängdt torflager. Bredden på diket behöfver icke vara större än att mosseldens krypande öfver diket förhindras. Vid uppgräfvandet iakttages noggrant, att jord, som på minsta sätt är glödande, kastas in mot elden. Den jord däremot, som absolut icke är antänd anser jag icke bör kastas in på elden, enär därigenom skulle fördröjas det i alla fall långsamma släckningsarbetet. Någon anledning, hvarför den icke skulle kunna kastas upp på försvarssidan af diket, tror jag icke förefinnes, då man har att räkna med en viss fuktighet hos denna jord, hvilken därför bör blifva ett visst skydd mot flygtantändning af den sålunda täckta torra ytorjen på försvarssidan om diket. Och dessutom skall alltid vaktpersonal försedd med spadar finnas till hands på försvarssidan om diket, åtminstone på den front, åt hvilken vinden blåser, för att genast kunna hindra flygtantändning.

Afsläckningen af en mossbrand är däremot ett både besvärligt och tidsödande arbete, som dessutom kan blifva i viss mån riskabelt för personalen genom de delvis osynliga djupa och glödande hålorna. Veckor, månader, ja ännu längre tid förgår innan man lyckas släcka en mossbrand.

Ruskor lämpa sig icke för afsläckningen af mossar. Spadar äro härför lämpligast, i det man med dem bättre kan kväfva den irrande glöden och blotta hålornas bottenglöder för påföljande vattenbegjutning. Vatten är nämligen för mossafsläckning behöfligt. Finnes ej vatten i diken, så torde man erhålla det på hvarje mosse genom djupgrävning. Vattenspannar komma nu till användning. Sprutor finna sin bästa användning i och för vattenframforslingen, som annars måste ske genom tidsödande vattenbärning.

Men sprutornas användande för utsläckning genom strålar är icke att rekommendera, emedan strålarna kasta upp glöden, hvaraf då endast en

En nyinrättad

Brandmästaretjänst

vid Växjö stads kasernerade brandkår kungöres härmed till ansökan ledig.

Aföningsförmåner: lön 1000 kr.; tjänstgöringspengar 500 kr., beklädnadsersättning 300 kr., 3 ålderstillägg à 200 kr. efter resp. 3, 6 och 9 år, fri bostad om 3 rum och kök, fri vedbrand, fritt lyse, fri läkarevård och medicin (därtill kommer under år 1918 af Stadsfullmäktige beslutadt dyrtidstillägg).

Ansökningshandlingar åtföljda af frejd- och läkarebetyg ställas till Brandstyrelsen i Växjö, skola **senast före kl. 12 på dagen den 8 febr. 1918** vara inlämnade till Brandstyrelsens ordförande, Läroverksadjunkten Arvid Thelin.

Växjö den 7 jan. 1918.

Brandstyrelsen.

del släckas, under det andra tända på nya punkter. I glödhålan kunna däremot strålarna göra nytta för att komma åt glöden på djupet, och håloras väggar då hindra kringkastande af tändande glöder.

Ett önskemål för att få afsläckningen fullständig, vore ju, att sätta hela den brinnande mossen under vatten, men detta torde vara svårt att åstadkomma. Ett sätt, som tillämpades vid afsläckning af en mossbrand, jag var med på i sommar, var följande: Vid en del af mossen utgjordes botten af god sand, som låg på ganska ringa djup under mosslaget. Man gräde upp sanden och började att med den täcka de brinnande ytorna, såmedelst kväfvande glöden. Sättet visade sig verksamt, men gifvetvis tidsödande och arbetsamt. Såsom samtidigt kultiverande moss-jorden kan det dock rekommenderas.

Som exempel på mossbränders långvarighet och svårigheterna att få en mosseld fullkomligt släckt, vill jag anföra några exempel, som meddelades mig af fullt trovärdiga personer under en af sommarens skogseldsvådor.

En landbrukare hade under våren bränt affall å sin afsides liggande mosse och släckt elden ordentligt. Intet märktes sedan under de få gånger han under sommaren var nere vid mossen. På hösten skulle han plöja mossen, och under arbetet härmed sjönk plötsligt den ena oxen ned i en djup håla. Med ett kraftigt piskrapp på den andra oxen fick han denna att rycka till, så att den första oxen kom upp ur hålet. Det visade sig då, att det var på samma ställe, ägaren på våren bränt affallet samt att elden icke blifvit fullt släckt, utan gått ned och gjort det stora hålet, i hvars botten glöddandet ännu fortfor.

En annan landbrukare hade på sensommaren bränt affall på sin en mosse. Äfven han hade låtit verkställa ordentlig afsläckning. Några veckor därefter syntes rök uppstiga från det stället, där bränningen skett. Grundlig afsläckning skedde nu igen. Vintern följde, och snön låg djup öfver mossen. På våren skulle mossen plöjas, och då befanns det ännu vara eld på samma ställe som förut och djupt ned i mossen. Icke ens vinterns köld eller snön hade under ett helt halfår kunnat släcka mossglöden. Först genom en därefter företagen omfattande djupgräfning och hålots vattenfyllande lyckades man erhålla slutlig afsläckning.

Markbrand i skog, löpeld.

Den nyss utbrutna löpelden hejdar man genom släckningspersonalens direkta anfall, medelst ruskor.

En löpeld, som kommit i gång, bör man också försöka hejda medelst direkt angrepp på farligaste fronten, ty dels är löpeldens hastighet icke så stor, som namnet angifver, och dels har man vid

löpelden att räkna med upprepade värmesugningar inåt såsom hjälpende. Vinden nere i högskogen är nämligen ofta icke kraftigare, än att den stundvis hejdas eller gifves en annan riktning af de tillfalliga värmehöjningar, som åstadkommas, när elden träffar på rikligare näring i en bränslöhög, några granar eller dylikt. Den däraf alstrade luftförtunnningen gör att röken och värmen, som förut legat mot farligaste fronten suges inåt den brinnande ytan för en kort stund, och den främsta eldkanten ligger fri för angrepp. Då gäller det att passa på och rycka fram i tätta led samt arbeta duktigt med ruskorna, så att elden slås ut i kanten och så långt man binner inåt eldhården, innan rökböljan åter vältrir fram i gamla riktningen, och tvingar släckningspersonalen bakåt. Har man lyckats slå ned elden i kanten, då har man också lyckats med det huvudsakliga hejdan-det, ty man har därmed beredt minskad rök och värme och gifvit möjlighet till direkt arbete vid eldkanten. Skulle det första anfallet ej gifva resultat, så kan det andra eller tredje göra det. Själf har jag flere gånger använt detta förfarings-sätt, och med folket i tätta led, på, så att säga, lur bakom röken framstörtat till anfall när värme-sugningen kommit, och vi hafva lyckats hejda elden efter ett eller ett par dylika direkta angrepp.

(Forts.)

En nyinrättad Brandför- manstjänst

vid Växjö stads kasernerade brandkår kungöres härmed till ansökan ledig.

Allöningeförmåner: lön 800 kr., tjänstgörings-pengar 300 kr., beklädnadsersättning 250 kr., 5 ålderstillägg efter resp. 1, 3, 5, 7 och 9 år å 60 kr., fri bostad om 2 rum och kök, fri ved-brand, fritt lyse, fri läkarevård och medicin, (därtill kommer under år 1918 af Stadsfullmäktige beslutadt dyrtidstillägg).

Ansökningshandlingar åtföljda af frejd- och läkarebatyg ställas till Brandstyrelsen i Växjö, skola senast före kl. 12 på dagen den 8 febr. 1918 vara inlämnade till Brandstyrel-sens ordförande Läroverksadjunkten Arvid Thelin. Växjö den 7 jan. 1918.

Brandstyrelsen.

Eldsvådor.

Örebro.

En eldsvåda af ganska aktningsvärda dimensioner utbröt söndagen den 23 dec. 1917, då en del af det stora etablissementet Örebro pappersbruk lades i aska.

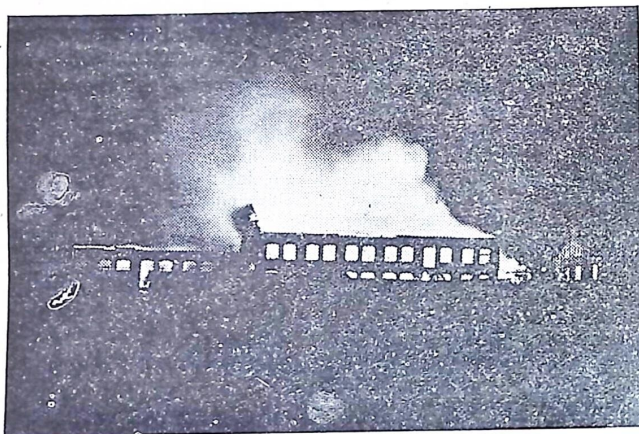
Kl. 3,55 e. m. inkom till Örebro brandkår begäran om hjälp; bruket ligger nämligen icke inom staden utan i Almby socken i stadens östra utkant. Kåren utryckte genast med redskapsbil, ångspruta och slangkärra.

På vägen genom staden utvisade det intensiva eldskenet att här skulle kåren få en hetsig invigning af julhelgen.

nom området för att söka rädda den söder om klistersalen belägna kontorsbyggnaden, hvilket också efter ett hårdt arbete lyckades.

Under tiden hade ännu en af brandkårens ångsprutor anländt och från denna utlades en ledning till södra delen af komplexet.

Den ena från stora ångsprutan gående ledningen hade på östra sidan förgrenats, hvaraf den ena ledningen hade till uppgift att söka rädda ett i vindriktningen liggande större boningshus tillhörande bruket. Med tillhjälp af en mindre handkraftspruta och sedan presseningar och dylikt blifvit anbragt på taket lyckades äfven detta. Ett intill stora packsalen liggande lagerhus af trä utvändigt beklädt med papp lyckades man efter mycket arbete rädda. Härvid visade det sig att

Vid framkomsten stodo såväl maskin- som klisterafdelningarna i full låga och minuterna efter antändes äfven det midt emot dessa liggande stora pack- och lagerhuset. Brukets personal hade börjat släckningsarbetet; från en bruket tillhörig pump om 6,000 ml. kapacitet hade utlagts tvenne slangledningningar och af brandmännen utlades från samma pump ytterligare två ledningar. Arbetet koncentrerades först på att rädda det s. k. holländeriet, hvilket var sammanbyggt med maskinsalen och afskildt medels brandmur. Med tvenne ledningar, en på andra våningen och en på vinden lyckades man här hejda eldens vidare framfart åt detta håll. Samtidigt lyckades man med en ledning från ångsprutan rädda ångpannehuset och den från detta till pumphuset gående förbindelsestrumman. Hade ej detta lyckats torde saken ställt sig vida svårare, ty då hade den förut omtalade pumpen blifvit obrukbar. Från brukets pump hade en slangledning dragits ge-

papp, sedan den blifvit ordentligt genomblött utgör ett ingalunda föraktligt isoleringsmedel. Afståndet från den brinnande packsalen och till det nämnda lagerhuset var endast en meter.

Ångsprutorna placerades, en vid norra delen af bruket och den mindre vid västra sidan af detsamma. Vatten till dessa togs från en bruket tillhörig pump, hvarifrån tvenne slangledningningar, en till hvarje spruta utlades. Åuskönt pumpen, enligt uppgift, skulle lämna 3,000 ml. kunde den ej tillfyllest leverera vatten till båda sprutorna, hvarför isynnerhet lilla ångsprutan flera gånger, på grund af vattenbrist nödgades stanna. Sprutornas respektive kapacitet är 1,500 och 750 minutliter. Något fel med nämnda pump torde ha förelegat.

Vid 8-tiden kunde elden anses begränsad och faran för vidare antändning ansågs vid den då rådande vindriktningen i stort sedt vara afvärd.

Släckningsarbetet bedrefs dock med samma in-

tensitet och först vid 5-tiden på morgonen kunde största delen af kärans personal återvända och arbetet öfvertagas af brukets folk. Båda ångsprutorna arbetade dock till kl. 11 f. m., hvarefter eftersläckningen bedrefs med slangledningar från brukets egen pump.

Om eldens uppkomst voro många teorier i omlopp, men enligt de upplysningar som vid de olika polisförhören erhållits, torde den uppstått till följd af friktion i en större remledning i maskinsalen.

Här liksom vid Karskärs- och Skutskärseldsvådorna uppökto de mest omöjliga rykten som välvilliga personer hafva ett nöje i att sedan förmedla och om möjligt göra ännu värre.

Att elden tog en sådan fart får tillskrifvas den starka västliga vind som rådde under eftermiddagen och natten. Samtliga tak utgjordes af papp, hvarför de vid den kollosala hetta som utvecklades, lätt antändes.

Hade brandkären genast allarmerats kanske resultatet blifvit något annorlunda. Nu förgingo många dyrbara minuter, allrabälist som afståndet från brandstationen till bruket är ganska afsevärdt och väglaget för ångsprutorna mycket tungkördt i den nyfallna snön.

Vid detta tillfälle kom brandkärens nya automobil för första gången till användning för utryckning och fungerade till full belåtenhet trots det svåra väglaget.

Det hade varit önskligt att brukets slangförråd varit större och framför allt utrustadt med liksidiga kopplingar. Vid dylika tillfällen medför de icke liksidiga kopplingarna ganska stora obehag; de utläggas ofta fel isynnerhet när öfvadt folk skall ombesörja slangutläggningen. Kopplingstyp som här användes var "skruf" och slangens diameter 82 m/m. Mindre slangdimension och lätthanterligare strålrör vore att förorda, samt slangen upprullad på praktiska, bärbara rullar, hvilket ju betydligt underlättar slangutläggningen. Hade slang och kopplingar varit af samma typ som brandkärens skulle detta gifvetvis medfört stora fördelar, och man kan ej nog förorda förslaget om enhetlighet i kopplingar och slang, efter erfarenheterna vid en sådan brand.

Hotellägarna och eldfaran.

Styrelsen för Sveriges centrala hotell- och restaurangförening hemställer hos regeringen om anstånd till 1 jan. 1920 med tillämpningen af de bestämmelser i stadgan angående hotell och pensionatvårdelse som afse vissa brandskyddsåtgärder. Undantaget skulle gälla hotell och pensionat som redan den 1 jan. 1918 äro i drift.

Ett riskabelt surrogat.

Användningen af träsprit och carbololja vid automobildriften har aktualiseradt en yrkesfara, som förr var föga eller icke alls känd. Den utomordentligt stora risk man löper vid handhavandet af dessa medel utan iakttagande af försiktighet visas bäst af en sorglig olycka, som i dagarna träffat en automobilfackman i hufvudstaden. Under rengöring af maskindelar med tillhjälp af en blandning af motorsprit och carbololja fick nämligen denne endast genom inandningen af de afdunde gaserna ögonen angräpa med den hemska påföljd att synen på båda ögonen gick förlorad. Det berättas äfven om ett annat fall, där en arbetare likaledes genom inandning af afdunde gaser fick synförmågan ganska

TIDAHOLM'S
NYA
LAST- OCH BRANDKÄRS-
AUTOMOBILER
 NY ÖVERLÄGSEN KONSTRUKTION.
 DRIFTSÄKER. EKONOMISK.

GENERALAGENTER:
CRONSTEDT, KASTENGREN & CO
(i Samarb. Mercedes Automobilagentur)
 BIRGERJARLSGATAN 6. STOCKHOLM.
 ALLA SLAG AV AVTOTILLBEHÖR...

mycket nedsatt. Akomman häfdes emellertid något genom att mannen i tid fick annan sysselsättning.

Yrkesinspektionen har, föranledd af det passerade, utskänd en allvarig varning för den stora risk enivar löper genom inandningen af motorsprit och carbololja. Ämnena äro hvar för sig, likaväl som i blandning, synnerligen farliga om man behandlar dem under sådana förhållanden, att inhalation i större mängd kan förekomma. Inspektionen uppmanar arbetsledare att tillsä, att arbeten, hvar till användas de farliga medlen, icke försiggå annat än i fria luften och ej i slutet rum, såvida icke fullt tillfredsställande ventilation är anordnad.

I mångas intresse riktas äfven en uppmaning till hvar och en att i sin mån verka för att kännedom om faran blir sprid i så vida kretsar som möjligt.

(Sv. Motortidning).

Dyrtidstillägg.

Stadsfullmäktige i Luleå har beslutat tilldela stadens befattningshafvare, däri äfven brandkåren är inbegripen, dyrtidstillägg efter följande principer att gälla från 1 jan. 1918.

Den ordinarie och extra ordinarie befattningshafvare med månadslön, som är i stadens tjänst under år 1918 och uppår aflöning enligt före år 1917 fastställd lönestat, erhåller dyrtids- och familjetillägg för år 1918 enligt följande grunder:

Dyrtidstillägg utgår med 33 proc. å befattningshafvarens från staden under året utgående kontanta aflöning, exclusive sportler eller vederlag för mistade sådana, dock minst med ett belopp af 500 kr. och högst med 1,000 kr. samt utbetalas kvartalsvis i förskott.

Familjetillägg för befattningshafvarna utgår pr år med

för hustru eller den, som i hustrus ställe utför hennes husliga gärning 200 kr.,

för barn under 15 år 100 kr.,

för barn öfver 15 år eller föräldrar, som äro oförmögna att sig själfva försörja, likaledes 100 kr.

För arbetsförmän och arbetare, som varit sysselsatta i stadens arbeten minst 6 månader under 1917, utgår ett familjeunderstöd efter nyss omnämda grund.

Familjetillägget respektive familjeunderstödet utgår månadsvis i förskott till befattningshafvare och arbetare, som vid utbetalningen är i stadens tjänst, samt får icke öfverskrida 700 kr. pr år eller 58 kr. 34 öre pr månad.

Litteratur.

Karbidlampan, praktiska anvisningar och råd för dess användning och skötsel, heter en liten broschyr, som i dessa tider bör fylla en stor uppgift. Broschyren, som utkommit på Tidens förlag, Stockholm, är författad af en fackman, maskiningenjören vid Statens järnvägar C. E. Uddenberg, och har genomsetts och granskats af statens inspektör för karbidlampor G. von Feilitzen, som funnit "anvisningarna praktiska och lättfattliga".

Då broschyrens anvisningar omfatta lampor med såväl droppsystem som sug- och trycksystem, äro dess råd tillämpliga för alla i handeln förekommande karbidlampor.

Alla försäljare af karbidlampor och karbid borde låta sig angeläget vara att hemtaga den lilla nyttiga broschyren till försäljning till sina kunder. En allmän spridning af den lilla upplysningskriften skulle bli till stort gagn, ty många klaga nu öfver att karbidlamporna ofta krångla, men författaren påvisar att en karbidlampa, rätt skött, icke alls behöfver krångla och att den äfven är lika säker och ofarlig som en fotogenlampa.

Kgl. Järnvägsstyrelsen har redan inköpt 5,000 ex. af skriften för att utdelas till alla dem af sitt folk, som ute på linjerna och vid stationerna ha med skötseln af karbidlampor att göra. Priset är 25 öre och återförsäljare erhålla god rabatt.

Tanklöst förfarande.

Då en arbetare anställd vid järnvägens kapverk i Pilgrimstad, härom dagen i logementsvagnen var sysselsatt med att fylla en karbidlampa exploderade den, troligen till följd af tilltappning i den s. k. spridaren. I den härvid uppkomna förvirringen råkade innehållet i en på en bänk stående burk om 3 kg. karbid falla ned på det fuktiga golvet. Gasen antändes, och det såg en stund rätt hotande ut. Utan att närmare reflektera öfver lämpligheten skyndade han sig att kasta snö på brasan, hvarvid hans kläder togo eld. Han hade dock sinnessnärvaro nog att genast springa ut och kasta sig omkull i snön och lyckades på så sätt släcka elden, dock först efter att ha blifvit bränd på händerna och i ansiktet. Tillskyndande personer lyckades genom att öftra några flitar och täcken kväva elden i vagnen, innan den hunnit anställa vidare förödelse. Han infördes med morgontåget till Östersunds lasarett.

Henrikssons prisbel. motorsprutor

Försäljas genom

ALLMÄNNA BRANDREDSKAPSAFFÄREN

E. BERGSTRÖM & C:o.

STOCKHOLM K.

Telegramadress: "Ideal".

Rikstelefon 2258.

HENRIKSSONS BRANDSLÄCKARE RAPID & PUMP-RAPID

samt Brandsläckaren n:o 76, modell 1914, 12 liter. Ny för året.

Samtliga godkända af Tarifföreningen.

Försäljas genom

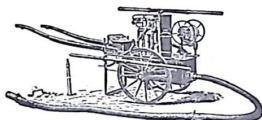
HUGO KNOCHENHAUER, Stockholm.

Telegramadress: Knochenhauer.

Rikstelefon 57 99.

Pump-Rapid

Telegraf-adr.:
Sprutbolaget

HENRIKSSONS ^{Prisbelönta} Handkraftsprutor

försäljas genom

Hrr Järn- & Redskapshandlare

samt i parti från fabriken.

A.-B. S. HENRIKSSONS Sprutfabrik,

och Mekaniska Verkstad.

STOCKHOLM 4.

Rikstelefon
6053

Billmans Fabriks- & Handels-Aktiebolag

REGERINGSGATAN 88

STOCKHOLM

Telegrafadress: *BILLMANS R. T. 4811".

ALLM. TEL. 4480.

RIKSTEL. 4811.

BRANDREDSKAP

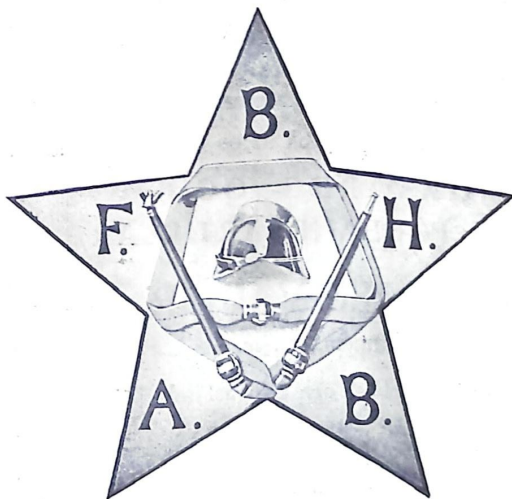
AF ALLA SLAG.

Uppgör förslag till utrustningar.

Lämnar kostnadsförslag.

Katalog på begäran.

ERHÅLLIT 2 GULD- OCH
20 SILFVERMEDALJER.

Några anteckningar om Stockholms brandväsende under Karl XI:s tid.

Af Pehr Johnson.

Strax efter Karl XI:s tillträde till regeringen uppdrog han åt dåvarande öfverståthållaren frih. Claes Rålamb, att tillika med stadens borgmästare, dels öfverse de gamla bestämmelserna, dels ock uppgöra förslag till nya sådana för ordnandet af stadens brandväsende. Dessa herrar fullgjorde också detta uppdrag och vunno de af dem utarbetade bestämmelserna för huvudstaden konungens sanktion den 10 aug. 1675.

Eoligt dessa skulle staden med dess förstäder indelas i vissa kvarter. Själva staden räknade sålunda fyra sådana nämligen inre, östra, södra västra. Af dessa hade det inre tvänne brandmästarskap, som sedan i sin ordning var deladt i rotar. Det första brandmästarskapet benämndes "Saturnus", som var indeladt i 8 rotar, hvilka med hvar sin rotmästare voro försedda. Det andra brandmästarskapet kallades "Sol" och hade 7 rotar.

Östra kvarteret hade tvänne brandmästarskap. Det första benämndes "Luna", indeladt i 6 rotar, det andra "Jupiter", äfvenledes i 6 rotar.

Södra kvarteret hade allenast ett brandmästarskap "Venus", som var indeladt i 6 rotar.

Västra kvarteret hade tvänne brandmästarskap.

Förbandslådor

Från 3:— till 35:— kr.

SJUKVÅRDS- OCH
FÖRBANDSARTIKLAR

GUMMIVAROR

m. m., m. m.

köpas bäst och billigast från

Fritz Svensson,

Drottningg. 34 ÖREBRO Rikstel. 1689

Det första benämndes "Mars" och var indeladt i 8 rotar, det andra "Mercurius" i 10 sådana.

Norra förstaden var delad i västra och östra malmen, hvarunder lågo Ladugårdsland och Kungsholmen. Västra malmen var indelad i tolf brandmästarskap, hvilka samtliga med sina kvarter voro åtskilda.

Det första af dessa var Strömmen med kvarteren Norrbro, Leoparden, S:t Johannes, Brunkehufvud, Lohn, Björnen och Elefanten.

Andra brandmästarskapet kallades Brunko, bestående af kvarteren Frigga, Skansen, Fyrmörsaren, Sporren.

Tredje brandmästarskapet hette Kloster och inberäknades under detta kvarteren Hägern, S:ta Klara, Ugglaborg.

Fjärde brandmästarskapet benämndes Munken hvari inbegreps kvarteren Gripen, Svanen, Blåmon, Riddaren.

Femte brandmästarskapet var Nunnan, som räknade kvarteren Lammet, Skottet och Pilen.

Sjätte brandmästarskapet var Prästen, som inbegrep kvarteren Bryggaren, Lagerbusken och Apelen.

Sjunde brandmästarskapet var Kungsbacken, som bestod af kvarteren Röstrand, Väderkvarnen, Sandbacken, Ängermanland och S:ta Anna. Till detta kvarter hörde dessutom en del nya rotar, som icke voro namngifna.

Åttonde brandmästarskapet kallades Oden och sorterade under detta kvarteren Gropen, Putten, Uppvaktaren, Adam och Eva.

Nionde brandmästarskapet bevämndes Hötorget och bestod detta af kvarteren Vinkelhaken, Hästehufvud och Järnplåten.

Tionde brandmästarskapet kallades Bomhuset, räknande kvarteren Island, Svärdfisken och Tranehalsen.

Elfte brandmästarskapet var Björnen, bestående af kvarteren Vargen, Repslagaren, Fyrkanten, Oxhufvudet, samt

Tolfta brandmästarskapet Bäckan bestående af kvarteren Träsket, Brunkegrund och Brunsviken.

Östermalm räknade sex brandmästarskap nämligen Stockholm med kvarteren Stockholm, Kämmerskammaren, S:t Jacob, Spechten, S:t Peder, Torvigen, Äskslaget och Trollhättan.

Brandmästarskapet Trädgården med kvarteren Trädgården, Hästen, Cemilen, Stormhatten, Torsten, Själén och Gräflingen.

Brandmästarskapet Jeriko med kvarteren Oxen, Kvasten, Hammarén och Jeriko.

Brandmästarskapet Willman med kvarteren Willman, Stuten, Bocken, Sumpen och Polacken.

Brandmästarskapet Käkenhusen med kvarteren Käkenhusen, Väderkvarnen och Österbotten, samt

Brandmästarskapet S:t Johannes med kvarteren Kragelberget, Torka Väter och Italien.

Ladugårdsland eller, som denna del ofta benämndes "nya fristaden", räknade nio brandmästarskap. Dessa hade icke några namn utan benämndes med siffror.

Under 1 lydde kvarteren Riddaren, Skrifleberget, Sjömannen.

2. Järnbordet, Hafssvalget och Hvalfisken.
3. Lindormen, Styrmannen och Ädelman.
4. Gamla kyrkogården, Falken Krabaten och Klippan.
5. Skvalberget, Hedebacken och Repslagaren.
6. Brunfisken, Krögaren och Stökalfven.
7. Sjöhästen, Hafsfrun och Vildsvinet.
8. Neptunus, Ruda och Jungfrun.
9. Väderkvarnen, Kumlet, Skäret, Kajutan och Trädgårdarne.

(Forts.)

Notiser.

Regeringen påbjuder åtgärder till skydd mot eldfara

Regeringen har beslutat att tillställa samtliga länsstyrelser i riket en uppmaning att hvar och en i sin stad i största möjliga uppfattning verka för att allt göres för att minska eldfaran vid landets livsmedelsförråd och upplag af andra varor som äro nödvändiga för landets självhushållning.

En 7-årig pyroman.

Vid hållet förhör angående en eldsvåda som för en tid sedan inträffade i Bro, en mil öster om Visby, därvid en halmstack om 40,000 kg. blef lågornas rof, har framgått att elden anlagts af en 7-årig pojke, som till en i närheten bosatt arbetare. Pojken har alltid haft stor lust att uppgöra eld, och flera gånger ha olyckor först i sista stund kunnat hindras. För kort tid sedan orsakade den unge pyromanen en eldsvåda i sitt eget hem, hvilken med knapp nöd kväfdes. Vid detta tillfälle blef en något äldre syster till honom vid släckningen så illa bränd att hon fortfarande vårdas på länslasarettet i Visby.

Luleå brandkår.

Luleå brandkår har under år 1917 allarmerats 30 gånger, däraf för eldsvåda eller tillbud till eldsvåda 10 ggr., för soteld 4 ggr., för trängrök 3 ggr. och till följd af kontakt 3 gånger.

Allarmeringarna hafva skett 6 ggr. från brandskåp och 24 ggr. genom telefon.

Sammanlagda väglängden som tillryggalagts vid utryckningar utgör från brandstationen till eldstället och åter 32,7 km.

Af eldsvådorna har ingen varit af den beskafnhet, att reservbrandkåren eller brandvärnets behöft allarmeras samt ej heller ångsprutan eller fiodsprutorna behöft komma till användning.

Af vattenledningsmaterieln har en slangledning från brandpost använts 1 gång. Vid öfriga tillfällen hafva endast pyttssprutor eller pytsar kommit till användning.

Sammanlagda längden af under året använd slang uppgår till endast 75 meter.

Ambulansvagnen har under året rekvirerats 256 gånger, däraf för olycksfall 41 ggr., för blindtarmsinflammation 27 ggr., för paratyfus och difteri 61 ggr. samt för öfriga sjukdomar 107 ggr. Antalet utryckningar var störst under september månad med 57 och minst under februari med 9 utryckningar. Största antalet utryckningar på en dag har varit 7. I ersättning för ambulanstransporter har influtit kr. 641:75.

För drätselkammaren, polisstationen och elektricitetsverkets räkning har brandkåren utfört 107 skjutsar.

Under året utförda vakter vid teaterföreställningar med i allmänhet 2 man uppgår till 47 och har i ersättning härför influtit kr. 138:—, hvilka medel tillfallit fasta brandkårens enskilda kassa.

Under året har ingen ny brandmateriel inköpts, men har ångsprutan undergått en omfattande reparation och kalltryckning af pannan för en kostnad af kr. 993:75.

Nytt reglemente för brandstyrkan har under året blifvit af stadsfullmäktige fastställt, hvari bestämts att de ordinarie brandmännen skola i likhet med dagens öfriga lägre befattningshafvare åtnjuta 21 dagars sammanhängande semester årligen utan löneafdrag samt att den kontanta månadslönen skall utbetalas i förskott äfven för de ordinarie brandmännen.

Västerås.

Brandchefsskifte ägde nyårsafton rum i Västerås i närvaro af brandstyrelsens ledamöter. Sedan brandmanskapet uppstälts i redskapshallen och mottagits af brandchef Sjökvist, höll denne till sin kär ett hjärtevarmt tal.

Då han nu öfverlämnade befålet öfver Västerås stads brandkår ville han frambära sitt hjärtliga tack till dess medlemmar för den tid han fått vara deras chef. Tal. hade därunder fått röna så många prof på offervillig arbetsglädje, plikttröhet och godt kamratskap att dessa är alltid skulle kvarstå i hans minne såsom de bästa i hans lif. Vidmakthålles, vårdas och ökas arbetsglädden, plikttröheten och det goda kamratskapet, så skall Västerås brandkår allt framgent veta att bevåra den rangplats inom brandväsendet, som den förut innehaft. Då skall den också i allvarets stund

vara ett skarpt och smidigt vapen mot den "röde hanen" till stadens skydd.

Sedan brandchefen under en hjärtlig handtryckning personligen till hvar och en af manskapet riktat några tacksamma ord för tid som gått, öfverlämnade han chefskapet till stadens nye brandchef, hr Danielsson.

Denne riktade sig med ett tal till brandmanskapet, uttalande en förvisning om att detta här-efter som hittills skulle komma att göra sitt bästa för att fylla de alltfämt ökade kraf, som ställas på brandkärna i våra stadsambällen. Hr Danielsson uttalande vidare den förhoppningen, att kären i honom icke endast skulle se chefen utan äfven kamraten. Till sist önskade han hr Sjökvist lycka och trefnad för kommande dagar.

Brandstyrelsens ordf., hr Oest, uttalande ett tack till hr Sjökvist för hans plikttrogna arbete i stadens tjänst samt riktade en välkomsthälsning till den nye brandchefen.

Brandmästaren frambar sitt tack för 20-årigt angenämt samarbete och tolkade till sist med några hjärtliga ord brandmännens tack till den afhållne chefen.

* * *

Brandkären i Västerås uttryckte under 1917 sammanlagt 38 gånger, däraf för eldsvåda 9 ggr., af hvilka en utom staden, förmodad eldsvåda 2 ggr., trängrök 8 ggr., soteld 17 ggr. och inspektion 2 gånger.

Ambulansbilen har sedan början af september varit kallad 33 gånger.

Folkmängden i Västerås utgjorde vid årets slut 25,536 personer. Den 1 innevarande januari inkorporerades med staden St Ilians och Lundby församlingar, den förra med en folkmänd af 1,908 och den senare med 1,178 personer. Folkmängden i Västerås utgöres sålunda nu af 28,622 personer.

Brandmanskapet i Västerås åtnjuter fr. o. m. detta års början fridag hvar 6:te dygn.

Landskrona brandkår

Med fastställande af brandkårens budget för år 1918 reglerades grundlönerna och blifva sålunda:

För brandmästare:

lön	kr. 2,100:—
beklädnad	" 225:—
två ålderstillägg à 300:—	" 600:—
fri bostad med lyse och värme	" 500:—
	S:a kr. 3 400:—

För brandsergeant:

lön	kr. 1,800:—
fri beklädnad	" 100:—
ålderstillägg	" 300:—
fri bostad med lyse och värme	" 350:—
	S:a kr. 2,500:—

För maskinist:

lön	kr. 1,507:50
fri beklädnad	" 60:—
tre ålderstillägg à 100:—	" 300:—
om gift, hyresersättning	" 204:—
	S:a kr. 2,071:50

För kusk:

lön	kr. 1,447:50
fri beklädnad	" 60:—
tre ålderstillägg	" 300:—
om gift, hyresersättning	" 204:—
	S:a kr. 2,011:50

För ordinarie brandsoldat:

lön	kr. 1,387:50
fri beklädnad	" 60:—
tre ålderstillägg à 100:—	" 300:—
om gift, hyresersättning	" 204:—
	S:a kr. 1,951:50

Dyrtidstillägg utgår med 15 proc. å sammanlagda lön, dock att afdrag göres med en fjärdedel för befattningshafvare med fri bostad, lyse och värme samt att ogift befattningshafvare med allting fritt endast utfår en fjärdedel af det sålunda uträknade tillägget.

Dessutom utgår pr månad kr. 10:50 för hustru och kr. 4:50 för hvarje barn under 15 år.

Tillägget är högst kr. 600:— och lägst kr. 250:— pr år, dock med iakttagande af bestämmelsen för ogift befattningshafvare, och utgår: för brandmästare kr. 600:—
" sergeant " 509:—
" öfriga växlande från kr. 520:— till " 418:—
Samtliga erhålla fri läkarevård och medicin afven för familj.

Brandväsendets budget för år 1918 utgör kr. 39,082:—.

Förslag om automobilisering och anläggandet af ny brandtelegraf ansågo hrr stadsfullmäktige helst böra anstå tills normalare tider inträdt.

Till brandsergeant har befodrats brandkorpalen Nils Strandberg och till maskinist bitr. maskinisten Oskar Pettersson.

Trelleborgs Gummifabriks Aktiebolag

tillverka sug- och spolslangar samt tekniska Gummivaror af alla slag.

Afdelningskontor och nederlag: SKEPPSBRON 4, GÖTEBORG.